

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 28a Telefon 67-80 Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del Julijske Krajine LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

ŠALJITE PRETPLATU! ŠIRITE »ISTRU«!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

UREDITEV MANJŠINSKEGA VPRAŠANJA NA ROMUNSKEM

Kakor poročajo romunski i nemški listi, so se 10. januarja t. l. uspešno zaključila pogajanja med romunsko vlado i zastopniki nemške manjšine na Romunskem. Vlado sta zastopala generalni tajnik za manjšine profesor Dragomir in notranji minister Calinescu, nemško narodno skupino pa so zastopali predsednik te skupine Fritz Fabrizius, Bonfert, dr. Wolf, dr. Hans Otto Roth, dr. Hedry in dr. Rudolf Brandisch.

Doseženi sporazum obsega to-le tri točke: 1. Nemško prebivalstvo Romunije se korporativno uvrsti v Fronto nacionalnega prebujenja. V mestih i vaseh z mešanim prebivalstvom se bodo ustanovili posebni nemški oddelki. Ti bodo zastopani v direktorijih enotne stranke po enemu članu in v najvišjem nacionalnem svetu po šestih članih.

2. Vse strokovne korporacije nemškega prebivalstva, in sicer tako že obstoječe kakor one, ki se bodo v bodoče ustanovile, se korporativno pridružijo po zakonu predpisanim strokovnim organizacijam, v katerih jim je zajamčeno zastopstvo i vodstvo.

3. Poleg državnopolitičnih akcij, ki se vršijo v okviru Fronte nacionalnega prebujenja, sme nemško prebivalstvo imeti tudi lastno organizacijo z gospodarskimi i prosvetnimi i socialnimi nameni.

Notranji minister je na zahtevo omenjenih nemških zastopnikov uradno priznal organizacijo narodne skupnosti Nemcev na Romunskem pod predsedstvom Fritza Fabriziusa. Nemcem so tudi priznali pravico, da snamejo člani nemške sekcije v fronti nacionalnega prebujenja poleg uniformne enotne stranke nositi na levem roku tudi barve Nemcev na Romunskem.

Medtem so se vršila tudi pogajanja med generalnim tajnikom Dragomir in zastopnikom madžarske manjšine na Romunskem za vstop Madžarov v Fronto nacionalnega prebujenja. Škofje ogrske cerkve na Sedmograškem, in sicer rimsko-katoliški škof Martin Aron, protestantski škof Vasarihely in unijski škof Varga, kakor tudi predsednik prejšnje madžarske stranke na Romunskem grof Bethlen, bivši ogrski zunanji minister in sedajni zastopnik kulturnega življenja Madžarov na Romunskem grof Bauffy in zastopnik madžarske gospodarske organizacije na Romunskem so se principielno izjavili za vstop Madžarov v Fronto nacionalnega prebujenja. Pričakuje se, da bodo pogajanja že do konca tega tedna zaključena, in sicer verjetno po enakem sporazumu kakor z nemško manjšino.

Verjetno je, da bodo premagane tudi težkoče za ureditev vprašanja bolgarske manjšine na Romunskem. P. P.

— Trst. — Umrlj so: Levic Karolina 70 let. Skvarča per. Selovin Franciska 56. Sedmak per. Sedmak Josipina 76. Brus per. Štibil Josipina 79. Marišič per. Simič Tezra 95. Osojnik per. Mavčič Apolinija 90. Tončič Josip 66. Radčič Teodor 28. Keršan vd. Jakomin Josipina 63. Sancin Marija 82.

— Trst. — Pod tramvaj je prišla 69-letna Zepin Ivana, ko je hotela prekoraciti cesto. Z zelo težkimi notranjimi poškodbami in z zlomljeno hrbtenico so jo pripeljali v bolnišnico.

— Trst. — Pod avtomobil sta prišla, ko sta peljala ročni voziček, Leopold Perotto, star 32 let in Kovačič Ivan, star 35 let, oba iz Barkoveli. Dobil sta precej težke rane po obrazu. Zdravit se bosta morala 2 do 3 tedna.

— Trst. — Od doma je ubežala 60-letna slaboumna Ema, Vidič v trenutku, ko ni bilo doma njene sestre, ki jo je varovala. S svojim ponašanjem je po ulici vzbujala pozornost dokler ni razbila veliko šipo neke trgovine. Policaji so jo le na koncu ukrotili in jo oddali v umobolnico.

CIANOV POSJET JUGOSLAVIJI

GROF CIANO UZVRAČA POSJET DR. M. STOJADINOVIČU — PISANJE ŠTAMPE OSVRT NA JUGOSLOVENSKO-TALIJANSKI SPORAZUM — LANJSKA IZJAVA GROFA CIANA — KOMENTAR RUMUNJSKOG LISTA — IZLOŽBA TALIJANSKE KNJIGE U BEOGRADU

JEDNO PISMO IZ JULIJSKE KRAJINE

Talijanski ministar vanjskih poslova conte Galeazzo Ciano dolazi u posjet Jugoslaviji. Prvi put je Ciano posjetio Jugoslaviju prigodom sklapanja političkog i ekonomskog sporazuma između Jugoslavije i Italije 25. marta prethodne godine. U vezi s tim događajem beogradske listovi pišu o značenju tog posjeta i o talijansko-jugoslavenskim odnosima te ističu povoljno rezultate pakta potpisanog u martu 1937. godine. Posjet grofa Ciana Beogradu znači afirmaciju talijansko-jugoslavenskog prijateljstva, a u razgovorima koje će grof Ciano voditi sa drom Stojadinovićem utvrdit će se linija tješnje suradnje Italije i Jugoslavije, osobito u privrednom pogledu, naglašavaju ti listovi.

Pisanje domaće štampe

Tako beogradska »Politika« između ostalog, piše:

»Kao što je već javljeno, talijanski ministar vanjskih poslova grof Ciano dolazi dostora u Jugoslaviju, gdje će kao gost predsjednika vlade dra Stojadinovića proći nekoliko dana, prvo u lovu na dobru Belju, a zatim u Beogradu.

»Ovaj posjet pada dea mjeseca prije isteka druge godišnjice datuma, koji je otvorio novu eru u odnosima između susjednih jadranskih kraljevina, eru prijateljstva utemeljenog na postojanju nacionalnih interesa.

Dosađujući horista u plodan razvoj ove suradnje pokazuje, koliko je bila dalekovidna i djelotvorna predsjednika vlade dra Milana Stojadinovića i talijanskog ministra vanjskih poslova grofa Ciana, koji su kao izvršioi ideja Kneza-Namjesnika Pavla i šefa nove Italije Mussolinija učinili kraj stenoj napetosti i udarili temelje novom prijateljstvu između dea mlada i snažna naroda, čije su oči upravljene napretku i boljoj budućnosti.

Na našoj strani se s poštovanjem gledalo na talijanski primjer rada, na stvaranje nove i ujedinjene Italije, i Srbija je dobila posebni naziv »jugoslavenskog Picomonta«, a Nikola Pašić je nazvan »našim Cavourom«. Grof Ciano je prvi predstavnik današnje Italije. Mlad, energičan, neposredan i srdačan, on je tip novog talijanskog čovjeka, on ne takav aktivitet, kakav nisu ni snajali Soman i vojnik, poput ljudi iz renesanse, on ima ozbiljno interesiranje i shvaćanje također za sva pitanja suvremenog života. Dnamnika fašističke politike morala je stvoriti takvog čovjeka, pokretnog i aktivnog, protivnika kabinetne surovosti i diplomatske igre staroga stila.

Beogradska »Vreme« komentirajući vijest o dolasku grofa Ciana u Jugoslaviju piše: Mladi ministar vanjskih poslova prijateljske Italije, kome je tek 36 godina, a već je duboko kročio u historiju, dolazi nam sada kao dragi gost. On će u našim sumarnima na Belju naći raznodni od tereta odgovornosti, koga nosi na svojim svetičnim plućima, s namernim poštovanjem, svoga velikog šefa. U njemu će cijela Jugoslavija pozdraviti čovjeka, koji se sav založio za jadranski mir. Ona će pozdraviti u njemu utjelovljenje mlade Mussolinijevce Italije, ponosne razbudjenim članom na tragove starog imperija. Pozdravit će stvaraoa osovine i ustrajnog ministra na najodgovornijem mjestu u doba teške faze Alenistije. U grofu Ciano, prvom suradniku Mussolinija na obnovi carstva i ogromnom porastu prestiza Italije na svih pet kontinenta, pozdravit će se čovjek, koji je pripremio sporazum Rima sa Londonom. Iz Palazzo Craggi on je kao šef razvio za tri i pol posljednje godine tak aktivitet, kakav nisu ni snajali Somin i Šporze. Giovinazza, s konom je Mussolini počeo u osvajanje prostora i daha, otkinuo se kroz tik, koji nam dolazi povenno, prijateljski.

Između primljenog posjeta britanskim

državnicu u Rimu i skorašnjeg puta u Varšavu, grof Ciano će u jugoslavenskom interesu markirati svojom prisutnošću u dvorcu na Belju i u prijestolnici Jugoslavije fazu sve šire suradnje.

Italija nam je bila otkrovenje poslije jednog decenija glupog ignoriranja. Ona ču nam od sada biti sve bliža stvarnost za izmjenu dobara i ideja.

Zagrebačke »Novosti« donose uvodnik o tom posjetu u kojem podvlače da je bitna sadržina jugoslavensko-talijanskog sporazuma priznavanje integriteta jugoslavenske države, pa u nastavku članka spominju drugu izjavu francuskog lista »Temps« i »Giornale d'Italia«. Taj pasus u »Novostima« glasi:

Osvrćući se na francusko-talijanski spor i talijanske aspiracije pariski »T« u psci od 10. januara donio je na prvot strani pod naslovom »A propos d'autres revendications italiennes« članak, u kojem kaže, da Italija ne reflektira samo na francuske teritorije, nego i na svojim kombinacijama i Maltu i Dalmaciju. Pariski list govori o prošlim događajima i o kampanji s talijanske strane protiv Jugoslovijske i švedenističkim aspiracijama na Dalmaciju. List kaže, da je od 1922 do 1926 Italija vodila prema Jugoslaviji izrazito hostilnu politiku i da je više od jedamput prijetila opasnost rata. »Temps« spominje u vezi s time naročito oštre članke protiv Jugoslavije, koje je pisao u »Giornale d'Italia« Virginio Gayda, a značenje tih članaka bilo je tim veće, jer su bili pisani po direktivama ministarstva vanjskih poslova. Svrha tih članaka bila je jasna. »Smisao im je bio — kaže »Temps« — da se Dalmacija ima dati Italiji i da je jedan rat s Jugoslovijskom neizbježivo.

Na to je reagirao »Giornale d'Italia« u broju od 13. januara, na prvot strani u sklopu referata o dolasku britanskih državnika u Rim i odmah iza uvodnika u prvom komentarnom donosi kurioznu članak, pod naslovom »Starsi na svoje mjesto«, u kojem odgovara »Temps« na njegove alucije o Dalmaciji. »Giornale d'Italia« je ostar u odgovoru i odlučno tvrdi, da to je sve laž, što pariski list tvrdi. »Nitkada nismo napisali, da bi Dalmacija imala da se vrati Italiji. Nikad nismo napisali, pa čak ni imali namjeru da ahudramo na to, da je jedan rat između Italije i Jugoslavije neizbježivo. — Rimski list poziva »Temps« da hitno iznese i samu jednu riječ iz članaka koje spominje, a koji su sabrani u jednu knjigu s velikom tiražom, i samu jednu riječ, kojom bi se moglo dokazati krivnju lista »Giornale d'Italia« s obzirom na Dalmaciju i rat protiv Jugoslovijske.

Glavni talijanske štampe

Talijanska štampa bavi se također opširno tim putem grofa Ciana u Beograd i u posebnim člancima ili notama označuje važnost tog puta po daljnje odnose Italije i Jugoslavije i po daljnji razvoj prilika u Podunavlju.

Tako »La Stampa« piše: »Prethodjeći sastanak između grofa Ciana i predsjednika Stojadinovića sve više približiti pažnju talijanskih i stranih krugova. Detaljni program posjete još nije utvrdjen. U Beogradu će grof Ciano otvoriti veliku izložbu talijanskih knjiga koja ima da znači nastavak i proširenje kulturnih odnosa između obje zemlje. Na izložbi će se okupiti jugoslavenski književni i umjetnički svijet, koji će na taj način imati prilike da stupi u dodir s pretstavnikom fašističke Italije. Izmjedu ostalog Ciano i Stojadinović raspravljat će o kulturnoj saradnji. S druge strane političko prijateljstvo imat će više koristi od uzajamnog poznavanja kulturnih interesa. Zbog toga se s više strane tvrdi, da se proučava kulturna konvencija između Italije i Jugoslovijske.

Izložba talijanske knjige

Prilikom posjeta grofa Ciana bit će u Beogradu otvorena izložba talijanske knjige. O tome pišu ovdajšnje »Novosti«.

U umjetničkom paviljonu Cvijete Zuzorić na Kalemegdanu bit će otvorena izložba talijanske knjige, koja će obuhvatiti 4000 knjiga. Kao što je već učinila izložbom talijanskog portreta kroz vijekove, Italija želi i ovom izložbom prikazati susjednoj zemlji stalni i nagli razvoj kulturnog i umjetničkog života. Odbacivši djetinca, koja pretstavljaju samo jedan mali dio talijanske proizvodnje knjige, pridržavati izložbe želo u glavim crtama prikazati napredak u pojedinih naučnim granama kao i napredak postignut u pogledu umjetničke opreme knjige. U svakom odjelku pored klasika i slavnik imena bit će zastupani i savremeni i najmoderniji pisci, tako da će ova izložba u uvjerljivo sintezi moći pokazati sve ono, što je Italija dala i ostvarila u pojedinih oblastima od rimskog doba do danas.

Naročito odjeljenje bit će namijenjeno i riječnim djelima štampanim u Italiji na srpsko-hrvatskom jeziku kao i slavim talijanskim djelima, koja govore o životu, o umjetnosti i povijesti Jugoslovijske. Izložbu će zaključiti bogato odjeljenje u kome će posjetioci imati pred očima opširan pregled bibliografije o savremenoj Italiji i o fašizmu.

NOVE KNJIGE I REVJE

Uredništvo je primilo ove knjige i časopise: MOJ DOM, kalendar za 1939, uredio čiro čičin šan, Split. Naručuje se u Splitu, ulica XI puta 9.

NAPREDAK, časopis za pedagogiju, br. 9, Zagreb, urednik prof. J. Demarić i dr. S. Paškai, glavni ur. dr. Sig. Čajkovic.

POPOTNIK, časopis za sodobno pedagogiku, št. 3-4, Ljubljana, urednik Metod Kumeč.

NARODNA STARINA, časopis za historiju i etnografiju južnih Slovjena, br. 34 — Zagreb — glavni urednik dr. J. Matasović.

HRVATICA, časopis za ženu i dom, br. 1 — Zagreb — urednik Zagorka.

NAŠA ZEMLJA, nezavisna slavenska revija za kulturnu i privredna pitanja, br. 1, Beograd, urednik Dragutin Đekić.

KROZ JUGOSLAVIJU, turistička revija, br. 1 — Beograd, urednik B. Stepanović.

SOKO NA JADRANU, br. 11-12, Split, urednik Stipe Vrdujak.

SOKO, br. 1, Beograd, urednik dr. T. Pročić.

METALURGIJA, br. 12, Beograd, urednik Z. Martinković.

GLASNIK PCK, br. 5, Beograd, urednik B. Zečević.

DOBRO DETE, br. 5, Beograd, urednik B. Zečević.

POLJOPRIVREDNI GLASNIK, br. 22, Novi Sad, urednik dr. E. Popović Pečija.

MRTVA STRAZA, Ljubljana, urednik prof. A. Oven.

NAJVA, mesečna revija, št. 6, Buenos Aires, izdava D. K. D. »Ljudski odere u Buenos Airesu.

SLOVANSKI PRHLED, zbornik za upoznavanje političkog, socijalnog i kulturnog života slavenskih država i naroda, br. 10, Prag, urednik dr. Ant. Friml.

LUZICKOSRBSKY VESTNIK, časopis Društva prijatelja Lužice u Pragi, br. 9-10, urednik dr. Josef Pata.

NAŠ ROD, št. 5, Ljubljana, urednik Josip Ribičič.

»Pravo nije materija koja se može dijeliti na fragmente. Kada se ono u rješavanju narodnog pitanja željelo i želi postići za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv samoga sebe i protiv svojih prijatelja.«

NEVILLE CHAMBERLAIN

OVAJ NAŠ LIST

bori se s mnogim poteškoćama koje su većini čitatelja dobro poznate. Sve te poteškoće mi ne možemo otkloniti, jer ne zavise od nas.

Ali između svih tih poteškoća ima jedna koju možemo sami prebroditi, jer zavisi jedino od nas. To su poteškoće materijalne naravi.

Ne molimo milostinju, već tražimo jedino to da svaki pretplatnik vrši svoju dužnost plaćajući redovito list. Kada bi svaki pretplatnik izvršio svoju dužnost prema listu, mogli bi se u ovim teškim vremenima mnogo lakše suprostaviti i ostalim poteškoćama.

ISTRA U HRVATSKOJ KNJIZEVNOSTI

„PRESJEČENI PUTI“

V. Cara Emina

U božićnom broju „Primorskih novina“ izašao je opširni članak pod naslovom: Istra u našoj književnosti ove godine... Uvod tog članka je vriedno da i mi na ovom mjestu podučimo. Taj uvod glasi: „Tamo od osamdesetih godina Istra je u hrvatskoj književnosti stalno i snažno zastupana kao riletko koli od hrvatskih kraljeva. Zasluga je to u prvom redu samih književnika Istrana, koji su i po drugim svojim djelima zauzeli određeno mjesto u hrvatskoj književnosti. A i čitav hrvatski narod posvećivao je uvijek veliku pažnju i ljubav ovoj nekada našoj pokrajini, pa je zato i razumljivo interesovanje, kojim se primamo sve što je o Istri u nas pisano.“

Dalje se spominje Kumičić, Katalčić, Jeretov, Gerčavac, Balota, Bonifacić, a o posljednjem romanu Viktora Cara Emina „Presječeni puti“, piše veli: „Veliki lik Petra Kružića poslužio je Caru u ovom romanu kao centralna ličnost u borbi, koja se tada vodila na našem zemljištu između Njemaca, Venecije i Turske, koje su se sve tri dunsunarski krivile i otimalo o ove naše krajeve, Dalmaciju, Hrvatsku Primorje i Istru, ali su bile složne, kadgod je trebalo, u zatiranju svakog nastojanja hrvatskog naroda u tom kraju, da se onet osovi u svoje uoče, nastane onet osopodar svoje zemlje i zaisra ponova ulogu, koja ih križali ravnice i Beču i Veneciju i Carigradu. Nasilne tih nastojanja na našoj strani je Petar Kružić i u tom i leži uzrok njegove tragedije. Nekađasnje hrvatsko kraljevstvo sa njegovom snagom i njegovom vlašću na Jadranskom moru nije više sjedilo da digne glavu i sa glavom Petra Kružića, odsječenom pod Klisov na veliko veselje i Beča i Venecije i Carigrada, presječeni su i puti, koji su tome vodili.“

U svom romanu Car je obilježio ciklokapno naše tadašnje stvaranje i našu borbu. U tom i leži prava odlika ovog romana, no istodobno i njegov nedostatak, jer se u četiri knjige sve to i ne da zbiti tako, da ostane snažna i poverzava cjelina, nego u dosta toga ostalo fragmentarno, epizodno, mada i ti fragmenti i epizode imaju sve odlike Careva umjetničkog stvaranja: životu i buhlost izražaja, toplost osjećanja i opsežno, jakim patriotskim osjećanjem prokano obrazovanje i veliko poznavanje krajeva, ljudi i njihovih pribita. U romanu ima vaudrednih opisa prirode (folija pod Učkom), uzburkanih narodnih masa (u Lovranu) i hrvatskim selcima, majstorskih opisa tudinskih; niemačko-mletačko-turško spletkarstva, silaset iade ih slabije izrađenih likova, mediu kojima se duboko u pamet urezaju iunaka dievotika Anica, njezin otac iusar, mještari Blaž i vaudredno lijepi lik popa Pustiholaka.

OB ODHODU DR. DOLARJA IZ KRANJA

Kranj, 9. januara 1939. Minski leden se ve poslovi od Kranja in se preselili v Lublano pred kratkim upokojeni kamnizaski ravnatelj g. dr. Simon Dolar, naš veliki prijatelj in zaslužnik.

G. ravnatelj in naš oži tojak, niti ni živel v naših krajih, vendar pa posveca nam emigrantom in celokupnemu našem narodu za meštam toliko pažnje, da se čutimo dolžni, ob njegovem odhodu iz Kranja, izražati mu tudi tem potomu naša iskrenišo žalovanje.

Kaj je pomenuj g. ravnatelj v kulturnem, prosvetnem, humanitarnem socialnem in narodno obrambnem delu, naj si bo kot vzgledni in pa kot član in funkcionar raznih tuksajskih društev, va vsakdo, kdor posveča je kolikojka zanimanja in pažnje tem vprašanjem. O vsem tem je že dnevno časopisje mnogo poročalo, zato tudi ni potrebo, da bi mi tukaj nastevali vse ozromno delo, ki ga je tekoni tridesetletnega bivanja v Kranju naredil, nadalje vse njegove zasluge za dosežene uspehe, ki so, lako trditno, moč njegove iskrene in nesobične ljubavi do svojega naroda, katerega edini njegov smoter je služiti in koristiti mu v vsestransko.

Neizpodbitno dejstvo je, da bo vsa tuksajinja javnost, vse organizacije in društva, katerih učesnik in delavec član ter funkcionar je bil, zelo občuduje njegovo odnositno. Posebno pa bosta prizideali podružnici CMD in Branibora, katerima je g. ravnatelj posebej posebej pažnja.

Aktivno delovanje Branibora kateremu smo bili priliko od biliz slediti, in vsi njegovi uspehi, so izključna zasluga poizrtvalnosti, vztrajnosti in ne male potrebnosti g. ravnatelja, ki bi moral biti za vzgled vsam sodelavcem tega društva, ki so v ostalem vevčoma naši rojaki, vendar ne razumneje pomena in koristi te organizacije vsak tako ne kakor bi in morali. Je sicer nekaj častnih izjem, ki se po svojih izmedih trudih, vendar je naša božena, po dosedanjih izkustvih upravičena, da ne bo nikakega zboljšanja in da bo društvo zelo bričko občutljivo odnositno svojega vzornega voditelja. G. ravnatelj je eden izmed tistih redkih moži, ki se zavajajo kaj smo izkušili, ki gleda od tega vsa tragično našega naroda in zavajeda vseih nevarnosti, kateremu smo izpostavljeni, zato tudi posveča tem vprašanjem vso ono pažnja, ki jo zahteva.

Policija aretirala zločinki

Na dan novega leta pet dni po umoru Josipa Morpurga so odkrili v Trstu v ul. Milano v stanovanju truplo 74-letne Renate Chrostiphidis por. Vipavec. Zločin je bil storjen že nekaj dni prej. Ke to ni bilo omenjeno za praznike na spregled se je njen brat začudil in jo obiskal. Ko pa ni mogel v stanovanje je v silo odprl vrata in našel starko pokrito in vso omotano v čunje in zavezano z debelo vrvjo. Takoj so ugotovili, da je bil storjen zločin zaradi kraje. Po kratkem iskanju pa se je policiji vendarle posrečilo odkriti storilce. Snu je padel na služkinjo Josipino Skrt, rojčica v Stari Loki (Jugoslavija), stanujoča v Kalu pri Kanalu, staro 19 let in Faniho Skrt iz Kalu pri Kanalu, staro 18 let. Josipino so aretirali v Trstu, kjer je delala stanovnica, a Josipino v Kalu. Emilija je bila pred tremi meseci v službi pri Vipavcu, od katere pa je šla stran, kakor pravil zaradi slabega ravnanja. Oba sta priznala zločin in tudi povedala, kako sta se na to pripravljali in kako sta ga izvršili. Emilija se je hotela sicer izgovoriti da je to izvršila iz maščevalnosti, kjer da jo je Vipavecova trpila. Izpovedali sta celo, da sta že dvakrat poskušali izvršiti svoje strašne nakane, pa so in prepričali obiski, ki jih je imela takrat Vipavecova. Zločin sta storili, ker sta se nadejala obilnega plena. Dne 28. decembra je prišla Josipina ob 7 zjutraj v pripravljenu pismono, naj jo vzame v službo. Ko je Vipavecova čitala pismo, lo je v steklenico udarila štirikrat po glavi. Poklicala je nato Emilijo, ki je nadaljevala z udarci. Končno sta jo za svojo sigurnost še zamotali v čunje in jo zavezali z debelo vrvjo. Nato sta pobrali vse denar in oblake, katere sta strpali v kofce in si razdelili plan ter zapustili stanovanje.

Milnski proizvodi - monopolizirani

Reka, januarja 1939. (Agis). Vsi itevski proizvodi, ki se uporabljajo za živinsko krmo, so monopolizirani. Prodaja na veliko je noverjena državnim inštitucijam, od katerih tako trgovci kupujejo, čem, od katerih tako trgovci kupujejo, čem, od katere imajo trgovci 3 lire pri stotu od računov, da plača podeželski trgovci samo za prevoz od 2 do 3 lire pri stotu itevskih proizvodov, prodaja potem svojim osnemalnim brez vsakega zasluga. Našim našim podeželskim trgovcem je tako to uvedbo spet zadan znaten udarec.

Plazovi na Gorškem

Gorica, 5. januara 1939. Kakor se ve predvidevalo, da bo luda, zma nakrat odnehala, se je tudi v resnici zgodilo. Zaradi nezgleda nasteva snežna vetra (siroko) so v zadnjih dneh nastopili v kraših, kjer je obile sneža veliki plazovi in to posebne v goreni soški dolini. Veliki plaz se je usul v bližini železniške čimavnice št. 157 pri Velikih Ratah v občinu Grahovo na železniško progo. K sreči je čuvaj se ob prevezni cest. obvestil bližnje postaje, da je proga zaradi plazu neprehodna in je s tem preprečil močbitno nesrečo. Na kraj so železniki, oblasti poslale delavce, ki so v teku šestih ur skidali ogromne količine sneža s proge in za ta čas je počival tudi vse promet. Plazovi pa so med drugim povzročili tudi dve smrtni nesreči. 22-letno vleno Bizjakovo iz Grahove je plaz zajel, ko je lašla iz hiše. Ljudje so takoj prišli na kraj nesreče, pa so jo na zalost izkopalje v mrlice, čeprav so poskusili vse, da bi jo oživili z umetnim dihanjem. Druga nesreča se je zgodila v Rutič. Ko je 67-letni Jurij Torkar sel iz hiše po vodo, se je nakrat spustil plaz z bližnjega hriba in ga zasul.

Gorica. Mussolini je dal na razpolago gorškemu prefektu 100.000 lir za izgradnjo javnih del v mestu in ostalih središčih province.

Gorica. - Ministrstvo je imenovalo gorškega župana dr. Valentina Pascolija za predsednika nekdanjega Monta, ki se sedaj imenuje Cassa di Risparmio.

OPOZORILO

Za leto 1939, ne bomo izdali koledarja »Sočas in zaradi tega napramo vse naročnike in društva, da naj nam ne pošiljajo naročnine za koledarje, da ne bodo imeli bezpotrebni neprijetnosti.

UPRAVA.

Pa tudi ni emigranti bomo odloio gosp. ravnatelja bridko občutiti, saj smo z njih izgubili svojega najboljšega prijatelja in zaslužnika. Ki naše težnje kot idealen narodnjak razume tako kakor le malokdo. Kolikim našim bratstvomem je g. ravnatelj preskrbel potrebneje kruha in jih s tem otehl stradanja, koliko potov in intervencij na razna mesta je napravil v našo korist, koliko materialne in denarne pomoči po njegovi zaslugi so prešli našo hude in v koliko raznih njegovih drugih uslug smo bili deležni, ne moremo tu povedati, lahko pa povemo, da je bilo vsega zelo mnogo. G. ravnatelj pa naj bo uverjen, da mu je celokupna naša emigracija za vse dobrote, naklonjenost, zaščito in razumevanje iskreno hvaležna. Uverjen pa naj bo tudi, da so mu prav tako hvaležni očete, matere, sestre, bratje in otroci vseh onih, ki so bili, v največji sili in potrebi, deležni njegove pomoči.

Gosenice uničujejo borove žume

Sežana, januarja 1939. - Ze nekoliko casa sem so na Krasu opazili, da so zosenice napadle vse borovih gozdov in posebno v bližini Divace, Bazovice in Navega grada. Na borovih je videti posebna na mladih vejah, kakor da bi bile postavljene palčke. V teh palčevah se nahajajo gosenice, ki jedo borove iglice. Borove gosenice so znane kot zelo nevarne uničevalke kraskih gozdov. Ker je zaradi palčevine napadeni del drevesa lahko razpoznati, jih uničujejo na ta način, da odrezujejo napadene dele in jih potem zažgo.

Novo obdavljenje

Il. Bistrica, januarja 1939. (Agis). O uvedbi novega davka na glavnice privatnih podjetij je naš list že poročal. S to novo uvedbo so spet močno prizadeli naši trgovci, zlasti podeželski, katerih trgovine belčijo in neznamen promet. Klub temu pa mora trgovce skrbeti za zadostno zalogo v svoji trgovini, ki skoraj vedno dosega 10.000 dunarjev in zapade tako novemu davku. Z vsakim letom davka naraslo ne samo po višini, ampak tudi po številu, kar naš človek je še s težavo zmaguje.

UMRI PRI POŽARU LASTNE HIŠE.

Postolana, januarja 1939. - V Prestranku je 6. t. m. zvečer pričelo goreti v hiši Josipa Slavca. Služkinja je hitro poklicala in zbudila sosedarja, ki je že spal. Lastnik 66-letni Jakob Slavce se je te večer silno prestrašil in takoj stekel v podstropje, ki je bilo že vse v plamenu. Ka je prišel na vihi stepnje je nenadoma omahnil in padel. Poklicani zdravnik je ugotovil, da ga je zadela kap zaradi prevlečkava razburjenja. Poleg u nesreče se je zgodila še druga. Ogenj se je hitro razširil še na ostale dele hiše in vsi poskusi gasilcev so bili zaman. Požar je kmalu upenel celo liso.

Mina raztrgala mladenčca

Gorica, januarja 1939. - Zaradi predčene ciklokapne mine v Čadru pri Tolminu je bil ubit 20 letni Sargala France iz Tolmina. Ker je sel po bližnjem in ne po cesti ni opazil da je v bližini poti postavljena mina. Veliki kamen ga je zadel in vrkel v Tolminko, kjer so ga po nekaj urah našli ubitega.

Težka nesreča

Trst, januarja 1939. - V tovarni oha Gasline se je dne 7. t. m. zgodila težka nesreča, ki je zahtevala dve smrtni žrtvi. Ko so delavci prenašali vrče semena iz enega oddelka tovarne v drugega, se je nenadoma sesula visoka vsta vrec in pokopala pod sboj delavca Jakoba Medica starega 60 let in Valentina Lizija starega 69 let. Ostali delavci in rešilna postaja so in takoj odkopali, toda zaradi notranjih poškodb sta bila takoj mrtva. Naključje je hotelo, da se je nesreča zgodila vs v trenutku, ko sta že končala svoje delo.

JUGOSLOVENSKA VOJNIKA MISIJA U ITALIJI

Milano, 17. januara. Tehnička jugoslovenska vojnička misija, pravnica talijanskim vojničkim ataseom u Beogradu doputovala je u Milano. Nakon pozdrava koji je članovima misije pripadila vojna komanda otputovali su članovi misije u Breslaju gdje se razgledali famosnija važna industrijska postrojenja.

Trst. - S 1. januarjem so povišali cene na italijanskim železnikih. Obenem pa so uvedli nekaj olajšav za študente, družine, abonmane, itd.

Trst. - V noči 20. decembra je izbruhnil požar na parklizu »Stockholme, ki ga izdelujejo v Trzinu in čegar prostornina bo znašala 25.000 ton. Parklizi bi morali prilagoditi leto spustiti v promet. Veliki del parkliza je uničen.

Trst. - Umrl je za kapjo Avgust Jurjčev, star 63 let, strojni ravnatelj pri irzaškemu Lloyd.

Trst. - Zaradi nenadne slabosti je omedlel na ulici delavec Kocjančič Ivan, star 61 let. Pri padu si je ranil obe roki.

Trst. - V kavarni Portici di Chizza so razohesili plakat »V tem lokalu so židje nezaželjeni gostje. Plakat je zbudil veliko zanimanja.

Trst. - Pred apelacijskim sodiščem je bil kaznovan Maras Karl iz Postojne na 500 lir den. kazni, ker je bil obtožen, da je pritožipotil iz Jugoslavije 2500 ke loia. Okrajno sodišče za je obsodilo na 1 leto in 15 dni zapora ter 2500 lir den. kazni. Pred apelacijskim sodiščem je dokazal, da ni zakrivil kaznivoga dejanja.

Trst. - Okrajno sodišče je obsodilo Alojzija Boštjančiča narca, preteklega leta na 6.000 lir denarne kazni za sitopustvo koni. Na prizivnem sodišču so mu znižali kazni na 1000 lir in 2500 lir pogojno.

Trst. - Iz morja so potegnili dve trupli. Prvega utopljenca niso mogli dosedaj identificirati, a za drugo so ugotovili, da je to vdova Josipina Kosler, stara 63 let.

OVAJ NAŠ LIST

bori se s mnogim poteškočama koje su većini čitatelja dobro poznate. Ali između svih tih poteškoča ima jednu koju možemo sami prebroditi, jer zavisi jedino od nas. To su poteškoče materijalne naravi. Ne molimo milostlino, već tražimo jedino to da svaki pretplatnik vrši svoju dužnost plaćajući redovito list. Kada bi svaki pretplatnik izvršio svoju dužnost prema listu, mogli bi se u ovim teškim vremenima mnogo lakše suprotstaviti i ostalim poteškočama.

DROBIŽ

Dolenje na Vipavskem. - Umrl je posestnik Franc Lavrenčič, star 70 let. Zapušča vdovo in štiri otroke.

Idrija. - Na cesti so našli mrtvega 65-letnega Luika Kosolja iz Bovca. Pokojnik je bil berak in je živel od miloščne. Preiskavali je župnika da ga je zadela kap.

Il. T. triča. - Hiša je zgorela: trgovcu Josipu Bišnji. Glasje, so imeli veliko posla, ker so morali vodo zamenati z Reke, ki je od lise oddaljena 500 metrov. Klub temu in mečemu vetru so požar vendarle posušili. Posestnik trpi 12.000 škoda.

Koper. - Pri napehavi istrskega vodovoda, za katerega pokajajo v Koprnu velike cove, se je zaradi udara zemlje v bližini zlonaganega jarka podrla hiša last. Destardija, Delavce Čehovin je še ob prvem času opazil veliko in nevarno razpoko v steni in takoj oporil stanovanje, ki so takoj zapustili hišo. Škoda je 10.000 lir.

Koper. - Uleteli Peter Grizanje iz Gaččinov si je zlomil stegalnico, ko je po nesreči padel na tla. Zdraviti se bo moral 7 tednov.

Portibrde. - Mlekar Groharin je prišla gorati hiša in požar je ozažal bližnje levane stavbe. Zaradi tega so poklicali goriske gasilce. Škoda je 10.000 lir.

Trst. - Pred prvim sodiščem v Benetkah je bila potprena kazen 30-letni An. Muscatelli pon. Svab iz Dekarov. Ker je bila sodelavca pri mrtvi listavnica deteta. Od okrajnega sodišča v Kopru je bila obsodena na 10 let zapora mečemu ko je bil mečemu, ki je danor izvršil obsodba na dosmrtno večo.

Trst. - 90-letni matakar Ivan Točič se je moral zateči k rešilni postaji zaradi rane na prsih. Povedati je da ga je žena tunda v preprij.

Trst. - Aretirali so Adal Babudja, starega 47 let, ker je revolucioner v roki hotel izbiti denar od biceavnika v Barco di Roma. Izjavlja se da je napravil je šilo in da se ni poslužil revolucija temveč etičske zatače in da je bil pijan. Opozoriti je hotel na nezadostno varnost banke.

Trst. - Pred sodiščem je bil oprščen voznik Gureš Karl star 38 let. Obtožen je bil, da je hotel vtilantati iz proste luke 25. letnih otrok, katere je bil preje ukradel. Oproščena je bil zaradi pomanjkanja dokazov.

Trst. - Službeni list je prišel odlok s katerim je odobren kredit v višini 10 milijonov lir za gradnjo tržaške univerze, nadalje 5 milijonov za preris ceste pri ladičelnici sv. Andreja in 1 milion za napravo ceste v Trzinu.

Trst. - V Benetkah je po nesreči padel v morje in utonil častnik jugoslovenske trgovske mornarice Matej Klaric, star 53 let iz Sušaka.

Trst. - 50-letna Pavšič Rozalija se je zasturjala, ker je jedla strupeno gobu. Odnehali so jo v bolnišnico v precej težkem stanju. - Zaradi srčne kapi je umrla Cikuta Emilija stara 61 let.

Naš list

se bori z mnogimi teškočami, ki so dobro znane većini naših čitateljev, veš, da ti teškoče ne moremo sami odstraniti ker ne zavisiš od nas. Toda izmed vseh tih teškoče je ona, ki jo moremo sami odstraniti, ker je za vsakga od nas. To so težave materijalne narave. Ne prosimo miloščne, temveč zahtevamo samo to, da vsak naročnik napravi svojo dolžnost s tem, da plačuje redno naročnino. Ako bi vsak naročnik napravil svojo dolžnost napram listu, bi se mogli v teh teških časih veliko lažje zoperstaviti tudi ostalim težavam.

NIKOLA ŽIC:

RAZVOD ISTRJANSKI

VAŽNOST ISTARSKOGA RAZVODA ZA POVIJEST ISTARSKIH HRVATA — JEDINI OP-
ČEVNI I KULTURNI JEZIK U SREDNJOJ I DIJELU ZAPADNE ISTRE BIO JE PRIJE 700
GODINE HRVATSKI JEZIK — PRAVNI OBIČAJI I RAZVODA JEDNAKI DRUGIM
HRVATSKIM PRAVNIM OBIČAJIMA

Sva topografska imena su u XV. vijeku hrvatska

Istarski je razvod jedan od najopsežnijih i najznačajnijih pravno-povijes-
nih spomenika pisanih hrvatskim narodnim jezikom i glagoljskim pismo-
mima na slavenskom jeziku, a za povijest Istarskih Hrvata njegova
je važnost nenocjenljiva. Taj spomenik sadrži podatke o uređenju spornih
granica između ogleškog (akvileškog) patrijarha, mletačke republike i
Goričkih knezova kao gospodara pazinske grofije u srednjoj Istri. On
predstavlja vrlo opsežan rad na terenu, koji je trajao dvadeset dana, a
zapisnik o tome radi obasije 61 štampane stranice velike osmine.

Spomenik je prema svome uvodu na-
pisan u Bričju, naime u malome selu kod
grada Buja u sjeverozapadnoj Istri, i to
u ponedjeljak dne 5 svibnja 1325 u tri
izvorna primjerka. Od tih je jedan primje-
rak sastavio na hrvatskom jeziku pop
Mikula, župnik u Goljoj Gorici kod Pa-
zina, koji je bio ujedno i kapetan pazin-
skih grofova te javni bilježnik po vlasti
rimске crkve i njemačkoga cara. Drugi
je primjerak napisan latinskim jezikom
po gospodinu Ivanu iz Kormina (u Pur-
landiji), a treći njemački po gospodinu
Bernardu iz Gorice. Hrvatski se primje-
rak trebao čuvati u Pazinu, grad u sred-
njoj Istri, da bude pristupačan istarskim op-
činama i narodu (glagoljancima), drugi je
latinski bio određen za ogleški patrijar-
he, a treći njemački za Goričke grofove u
gradu Gorici na Soči.

Nijedan od ta tri izvorna primjerka nije
dospio do naših vremena.

Nije nam se sačuvalo ni neposredni prepis
s tih originala, a ni drugo kakvo posredno
ili neposredno svjedočanstvo, da su doista
postojali latinski i njemački izvornici osim
trdnje, koja se nalazi u sačuvanim pre-
pisima i latinskim i talijanskim prijevodi-
ma hrvatskoga primjerka. Medjutim je
hrvatski izvornik, po svjedočanstvu popa
Jakova Krizanića iz Barbana (nad Rapa-
kom) iz njegova još god. 1502. ter. cr. je
Sena), postojao još te godine prepisao. Ni
njegov prepis nije dospio do nas, ali
nam se sačuvalo latinski prijevod tog
prepisa učinjen god. 1526 u Pazinu po
javnome bilježniku popu Ivanu Golobču
(Karloviću) iz Modruše, a ovičeren po ta-
datinju kneževu pazinske grofije. Pro-
pisan je za potpisnik Sime Ljubić i mle-
tačkome arhivu među spisima, koji se od-
nose na izvršenje zaključaka tridentskoga
koncila, i obelodanilo u 6 knjizi »Stari-
niz« Jugoslavenske akademije u Zagrebu
god. 1874. Zatim nam se sačuvalo i hrvatski
prepis učinjen s prepisa Jakova
Krizanića. Ova je prepis prepisa učinio
god. 1516 glagoljskim pismuima javni
bilježnik pop Levac Krizanić, kantonik u
Ziminju i Tinjanu, Propisan je te godine
1850 u Kršćanu kraj Cepelkoga jezera u
Istri Giuseppe de Susani i poslao preko
jednoga znanca hrvatskome preporodiču
Ljudevitu Gaju, koji ga je predao dru-
gu Antu Starčeviću, da ga obelodani, što je
ovaj i učinio ostavivši ga god. 1852
latinskim pismuima i popravitelj izdanje
kratkim tumačenjem u Kulističevu Ar-
hivu za povijest Jugoslavensku. God.
1863 je taj spomenik Gajeva vlastita
izdanje glagoljskim pismuima Ivan Kuku-
ljević u god. 1898 dr. Duoro Struan čir-
licom u VI. knjizi pravno-povijesnih Mo-
numenta Jugoslavenske akademije. Pored
ova dva glavna prepisa odneseno prijevoda
poznati su još: hrvatski prepis učinjen
po prepisu Levca Krizanića, a pronadjen
po conte Kotu u Monjanu kod Kopra,
zatim talijanski prijevod, učinjen god.
1548 po Ivanu Snehalu na osnovu prepisa
Levca Krizanića, dok su talijanski prije-
vod učinjen god. 1717 u Pazinu po jav-
nome bilježniku Josipu Belasiću s prepisa
Levca Krizanića. I talijanski prijevod sen-
skoga kanonika Antuna Cerovca, napra-
vljen god. 1740 sa prepisa Jakova Kriza-
nića, bili poznati već Ljubiću.

Istarski razvod navodi, da je sastav-
ljen u ponedjeljak dne 5 svibnja 1325
godine.

Ali pri potanjoj analizi činjenica i osoba,
koje se u njemu spominju, došli su
hrvatski povjesničari dr. Ivan Crnić
i Sime Ljubić do zaključka, da je godina
1325 nastala pogriješkom prepisivača, a
spomevik da je morao nastati još godine
1275 Medjutim je profesor povijesti na Ju-
bilanstvom sveučilištu dr. Miklo Kos u svo-
jemu vrlo opsežnoj i dokumentiranoj »Stu-
diji o Istarskome razvodu«, odjelodane-
noj u 240 knjizi Rada Jugoslavenske
akademije u Zagrebu god. 1931. došao
do zaključka, da sve osobe i događaji,
koji se spominju u Istarskom razvodu,
njemu mogli nastupiti istovremeno, jer
među njima imade razlike od 100 i više
godina. Ako i jesu ogleški patrijarh
Raimund (1272—1290) i poročiti biskup
Oton (1236—1283), koji se navode u spo-
meniku, živjeli još god. 1275, pa bi
Razvod s obzirom na njih bio mogao na-
stati 1275. drugu se skupina historički
ličnosti, koji se spominje u Razvodu,
pojavljaju u drugim listinama tek oko 1330
Tako je sam pisac Razvoda, naime goto-
gorički župnik pop Mikula bio god. 1324
generalnim vikarom biskupa Enoha u

tih razvoda moglo doći pod konac vladanja
Albrechta IV., jer se u nekoj listini spomi-
nje, da je od. 1368 ogleški patrijarha iz-
abrao svoje poslanke, koji će s Albrecht-
om izastalnicima uređiti granice.

5) Razvod izmiedju mletačkoga Moto-
vina i pazinske zemlje oko Trizva. Kos
drži, da se ovaj dio razvoda odnosi na
uređenje granice između Mlečana i Al-
brechta IV. god. 1344 U tome ga potkre-
pljuje i dodatak popa Mikule iz Golgorice,
sadržan na koncu Cerovčeva prijeloda, u
koljenu pop Mikula opisuje, što se dogodilo
poslije sastava Razvoda naročito kako su
Mlečani namamili kneza Albrechta u Mle-
ke, tu ga na prevaru zarobi i prisili, da
potpiše mir, na osnovu kojega će porušiti
tvrđavu u Tinjanu, Monjanu, Kostljuna i Ne-
strijanu.

6) Razvod oko Monjana. Kos razlikuje
tri skupa tih razvoda, od kojih su nekoli
možda nastali oko 1325, a drugi su u vezi
s ispravom patrijarha Nikole od 5. travnja
1347, kojim je ovaj dopustio Buljeima upo-
trebu paše i šume na svome teritoriju oko
crkve sv. Jurja u Kostljuna. Interesantno
je, da tih monjanskih razvoda nema u Go-
lobčevu prijelovu iz god. 1526.

Kad se ovaj sada već drugi put spomi-
nje pop Ivan Golobč (Karlović), potrebno
je barem isput iskaknut, da je on pisac
onoga zasebnoga veprihačko-vranskoga
razvoda, o kojemu je štampan članak u
»Hrvatski Strazi« due 24. listopada 1936.
pod naslovom »Razvod na Učki 1531«. A
pored toga ima još i treći, a to je moše-
ničko-kožljanski razvod od god. 1395. O njima
nema danas spomena u Istarskome raz-
vodu, premda bi i oni mogli biti njegovim
sastavnim dijelovima poput navedenih šest
skupina.

Mužda je starla redakcija Istarskoga
razvoda sadržala i ove i još druge po-
jedinačne razvode iz preostale Istre.

Vračajući se Istarskome razvodu u nje-
govoj sadašnjoj formi treba naglasiti, da on
nara svu izvansku autoritatu redakcije ne
predstavlja jedan jedinstveni tekst. Sastav-
ljen je iz serije pojedinih razvoda. Stran
Istre od rijeke Dragonje na sjeveru do
uša Raše u more i od Motovina na Miru
do Labina i Plominu u Kvaternu. Cjelokup-
nan tekst može se podijeliti barem na šest
dijelova s razvodima manjega obsega. Da je
dokument stvarno potpun t. j. da je
sastavljac Istarskoga razvoda prikazao
razgraničenje pazinske grofije prema svim
njezinim susjedima naokolo, bilo bi tih dij-
jelova još više. Ne znamo, zašto to nije
učinio, a možemo se tome propustu i čudi-
ti, kad znamo, da je i on vrlo vjerojatno
imao pri ruci onaj neupotrebljeni autenti-
čni materijal o razvodima preko Učke, koji
su sve do danas i nama ostali pri ruci. Ka-
ko ni Mošečnice ni Kožljak ne spadaju u
područje pazinske grofije i ni te granice
s njome, mogao je sastavljac Istarskoga
razvoda pustiti s vida mošečnice-kožljak-
ni razvod, ali nema opravdanja za taj nje-
gov propust veprihačko-vranskoga raz-
voda, jer stvorenje od jezera Cepela i pre-
ma Učki imade posljednja pazinske grofije, a
u Istarskome razvodu se o razgraničenju
na onoj strani ne kaže ništa. Kad su nje-
dinajni sporovi prema razvodu od 1531.
postojali već oko godine 1500, sigurno ih je
bilo i prije, dakle po svoji prilici i onda,
kad je napisan Istarski razvod kao cjelina
Teško je reći, zašto nije sastavljac Istar-
skoga razvoda fiksirao granicu i u ovome
dijelu istočne Istre.

Istarski je razvod, dakle, komplicirana
mnogobrojnih dokumenata, i to vjero-
datno mnogobrojnih dokumenata, kojima je
dobrim dijelom utvrđena autentičnost.

Teže je pouzdanje odrediti taj vrijeme, ka-
da je nastala. Svakako nije mogla nastati
ni prije godine 1371., kada je patrijarha da-
rovao Mikula Mrčenežu, ni poslije godine
1502., kada je taj dokument prepisan po
Jakovu Krizaniću. Kos drži, da je mogla
nastati nekde oko godine 1457., jer se u
jednoj parnici iz godine 1457., u kojoj je

užestvovalo kao izabrani sudac sam Eneja
Silvije Piccolomini, tržaški biskup od
1447. do 1457., a kasnije (1458—1464.) pa-
pa u Rimu pod imenom Pio II., spominje,
da su Pazinci predložili Mlečanima žaliti-
ciranje i vrlo zamršene isprave o granica-
ma, koje sud nije mogao priznati istinitima.
Nije isključeno, da se tu radi oš o prvom
nesačuvanoj redakciji Istarskoga razvoda,
koji je prema tome nastao vjerojatno u
habsburškome dijelu Istre (u Pazinu) s oči-
tomon tendencijom u prilog Habsburgovaca,
a protiv interesa Mlečana među kojima je
bila vječita takma za vlast i prevlast u po-
jedinoj dijelu Istre.

Premda je tim Kosovim otkrićima i za-
ključcima znatno umanjena starost ovoga
Istarskoga spomenika, koji su naši stari
povjesničari uvrtavali u god. 1325. i 1275.,
kao je on u istinu barem za jednu stotinu
godina mlađi.

Njegova vrijednost i važnost za nacio-
nalnu i kulturnu povijest Istarskih Hrv-
ata ostala je jednako ista, iako dokazuje,
da je već prije godine 1500. Istarska
srednja, a dobrim dijelom i zapadna
Istra bila u tolikoj mjeri hrvatska, da
je na tome području jedini opčevni i
kulturni jezik bio hrvatski jezik.

Neznati zaostaci starih rimskih naseobna
po istarskim gradićima nijesu (ada pre-
stavljali nikakovu ekonomsku ni kulturnu
snagu. Sta više i sami stanovnici Istarsko-
ga gradića Vodnana koji predstavljaju
zaostatak rimske vlastine još iz vreme-
na prije mletačke osvoje stili služili su se svo-
im latinskim narječjem samo u porodič-
nome životu, dok su u saobraćaju s ostali-
m pučanstvom Istre govorili hrvatski, na
su tako i godine 1502. došli u Pazin, da
su u Istarskome primjerku Istarskoga
razvoda piše o granicama između njihovog
posjeda i posjeda pazinske grofije. Pozna-
vanje glagoljskoga jezika bijaše rasireno ne
samo među svećenicima, nego i među
svjetovnicima. Sto dokazuje pazinski javni
bilježnik Josip Belasić, koji je godine 1717
preveo taj dokument s glagoljskoga pre-
pisa na talijanski jezik.

Sva topografska imena mjesta, bre-
gova, rijeka, potoka, uljva i bara bila
su već tada, u 15. stoljeću, u Istri el-
sto hrvatska, kakva su i danas, s vrlo
neznačnim naruhanja talijanskoga je-
zika, i to tako, da za mnoga mjesta
nije postojalo drugo ime osim hrvat-
koga.

Golobč u svome prijevodu na latinski, re-
dine 1526, a tako i Belasić i Cerovac u
svojem prijevoduima na talijanski ne mogu
za mnoge i mnoge topografske oznake upo-
trijebliti drugoga naziva nego hrvatski. Jer
je postojalo samo jedno, a drugoga nije
bilo. Isto su tako i lična i porodična ime-
na osoba koja se spominju u Razvodu, ve-
likom većinom hrvatska, ukoliko se ne ra-
di o strani feudalnoj gospodi. Sto su je
stajajući knezovi doveli izvana u Istru.
Stanoviti gradovi, u kojima je bila očuva-
na talijanska manjina, u kojima je raz-
vode osim predstavnik hrvatske većine u oko-
liju i predstavnik hrvatske većine u oko-
lini selima. Tako n. pr. Labln šale su
razvode suce Rumina i Lupetina, koji su
valjda predstavnic talijanske manjine u
samome gradu — premda danas živi u ne-
posrednoj okolini grada Labina mnoge no-
rođice s prizimenom Lupetin, kojima je
materinski jezik hrvatski — dok su Šidor
i Petros u svoji prilici predstavljali hr-
vatsku većinu iz okolnih sela, iz Pule, ko-
ja je već u to doba bila naseljena mještani-
nim pučanstvom, spominju se Debonas,
Macoli, Skandula i Kleopazij, kao pred-
stavnic latinskih i grčkih naseljenika, dok su
gospodin Toma, Ivan i Jakov u svoji prilici
predstavnic hrvatskoga živila iz grada
Pule i njegove okoline.

Pravni običaji, koji se onisuju u Istar-
skome razvodu, potpuno su jednaki
s pravnim običajima, koji su nam pozn-
ati iz drugih razvoda i pravnih spo-
menika Hrvatskoga Primorja i Dal-
macije.

Sporne se granice dokazuju pismenim is-
pravama iz ranijih vremena, ali pored tih
isprava vrijedi kao dokaz i također dokaz-
ivanje starijih i dobitih ljudi, koji su se
granice poznate. Ovi ldu često pred komi-
sijom i pokazuju pravac, kuda je granica
išla nekada, i trebala ih unarilj. Pri tome
moraju više puta nositi na čelu povor-
ke križ u rukama. Da bi njihovo kazivanje
imalo više vjere, polažu na početku svoga
razvoda »rotu« ili zakletvu.

I ova jednakost pravnih običaja s ob-
čajima, koji su se u takvim prigodama
držali učesnici razvoda u ostalim krajevima,
gdje živi hrvatski narod, govori ne-
sumljivo o kontinuitetu tradicije i nacio-
nalnome svijesti istarskih Hrvata s njihovim
sudarodnicima u Hrvatskome Primorju
Dalmaciji i u Hrvatskoj U ispravama svih
tih krajeva nailazimo na potpuno jednake
običaje, kakve nama opisuje Istarski razvod.

RAZSTAVA SLOVENSKEGA SLIKARJA V TRSTU

Te dni je odprl v Trstu razstavo svojih
slik slovenskih slikar France Knežič.
Tržaški listi so že pred dnevi napovedali
to razstavo. Slike so razstavljene v dvorani
Fenceo v ul. S. Spiridonice. Razstava ob-
sega okoli 30 del. Napovedujejo mi velič-
uspeh.

IZ UPRAVE

Bernetič Fran sreški šol. nadz.
Brežice: Pretpłata podmirena do konca
god. 1939.

Karlović Zdravko, Crikvenica:
Pretpłata plaćena d 1 VII 1939.

MAT PLAČE ZA SINOM

Sama san. Va večeri duge prazna je kuća
i zidi su goli, pukeštre va noć prazno gore;
va večeri mojega čekanja, va večeri duge
po tiho seni slutnje praznom kućom beže.

I kako da mi govore: nikad već neće priti,
ni za si dani, ni za sa leta, ni za se veke;
ugasi se njegov život, ta brižna mladost
i sada počiva va zemje tuje i daleke.

Ma nad grobom mu ružmarin ne diši,
ni mladi cipres va noćeh tiheh ne plače;
samo trava zelena šumi, samo trava zelena,
ka ni zrasla z črne grudi zemje domaće.

O, znan, da ka nikad već neće biti
i kuća će ostati mi pusta va večeri duge;
sama u sedet prignjena va škrte kamare
krcata bridkosti i majčine svete tuže.

IVAN BASTJANČIĆ

